

Zápis z jednání ÚKR 20/10/2025

Praha, Ministerstvo kultury ČR

Členové ÚKR: Štěpánka Běhalová, Helena Bouzková, Briana Čechová, Gabriela Jarkulišová, Radomíra Kodetová, Hana Landová, Martin Lhoták, Lenka Maixnerová, Pavlína Mazáčová, Libuše Nivnická, Vít Richter, Tomáš Řehák, Martin Sekera, Václav Šubrta, Petr Žabička

Ministerstvo kultury ČR: Michal Fojtík

Hosté: Lenka Hanzlíková, Roman Hájek, Michaela Mrázová

Zápis z průběhu jednání

Jednání Ústřední knihovnické rady zahájili Vít Richter a Michal Fojtík.

1. Kontrola plnění úkolů ze zasedání ÚKR 3. 6. 2025 - Vít Richter

a) VISK - M. Fojtík

- rozvolnění podmínek a přesun některých priorit
- jsou naplánovány webináře
- výhledově změny spíše technického charakteru a na základě zpětné vazby z letošního průběhu
- novinky
 - VISK1: v roce 2026 nebudou plánované osobní obhajoby, ale určitě budeme chtít do budoucna zavést, hledáme jen nejlepší způsob
 - VISK2: sem přesunuto vzdělávání knihovníků
 - VISK10: nový podprogram, garant R. Giebisch, projekty občanského vzdělávání
 - VISK3: soustředění několika "nákupních" priorit do jedné

DISKUSE

- **M. Lhoták:** je možné vyhlášovat VISK dříve? Projekty běží od ledna, ale výsledky/přidělení dotace je až v Q2 příslušného roku. **M. Fojtík** reagoval, že termíny vychází z nařízení vlády a také je přidělení nové dotace vázáno na správnost vyúčtování dotace z předchozího roku.
- **L. Nivnická:** platí podmínka, že na akce/konference ve VISK2 nelze vybírat vložné? **M. Fojtík:** toto je chyba, bude upraveno v podmínkách. (bylo upraveno 22/10/2025)
 - Projekty, které získají grantovou podporu v požadované výši, budou pro účastníky bezplatné. Tato podmínka neplatí pro tematický okruh h) Pořádání oborových konferencí a akcí.
- **M. Sekera:** jak je to s příspěvkovými organizacemi MK? **M. Fojtík:** bude vypsáno s menším rozpočtem a priority jsou digitalizace, ochrana fondů a katalogizace.

b) Komunikační téma knihoven, "tematická dvouletka" - L. Hanzlíková

- dobíhají semináře k digitálním kompetencím

- na <https://koncepce.knihovna.cz/> jsou veškeré informace
- závěrečná konference k tématu 18/2/2025 v Městské knihovně v Praze

c) Spolupráce s Úřadem práce - V. Richter

- v letošním roce končí podpora z NPO (Digi pro firmy/knihovny), ale ÚP avizuje pokračování spolupráce i podpory kurzů digitálních kompetencí

d) SKIP - R. Hájek

- proběhl Týden knihoven, kampaň připravovala MZK a zapojilo se asi 300 knihoven
- v 2026 je 30. ročník Týdne knihoven - větší kampaň

e) DNNT - V. Richter

- proběhla série webinářů, po nich nově zapojeno 7 knihoven
- stále malé zapojení knihoven, pravděpodobně souvisí se složitostí zapojení/přihlašování
- v Q1/2026 začne nové jednání s kolektivními správci ohledně plateb

DISKUSE

T. Řehák: proč se knihovny nechtějí zapojovat? **V. Richter** odpovídá, že v tom pravděpodobně nevidí smysl a někteří knihovníci odmítají využívat e-zdroje, aktivně nabízejí digitální služby knihoven. **T. Řehák:** bylo by tedy vhodné zmapovat příčiny nezapojování.

G. Jarkulišová: je potřeba to neustále komunikovat školeních, akcích. A knihovníci toto musí vzít za své.

P. Mazáčová: propojit využívání zdrojů z RVP, může připravit webináře pro knihovníky jak toto aktivně nabízet využívání školám.

L. Hanzlíková: nové komunikační téma bude mířit i na pedagogy, lze DNNT/ČDK zahrnout. Je vhodné připravit komunikační balíček k DNNT pro knihovníky i pedagogy.

T. Řehák: možná je to pro knihovny příliš složité, navrhuje udělat checklist k zapojování i využívání.

M. Lhoták: propagovat DNNT ideálně přes [Knihovny.cz](https://knihovny.cz), "tam to všechno je"

2. Změny ve složení ÚKR v souvislosti se změnou příkazu ministra, expertní skupina při ÚKR-návrh jejího fungování a členů – Michal Fojtík

[prezentace]

- nové složení ÚKR od 1.11.2025 viz prezentace
- na základě požadavku ze strany Ministerstva kultury ČR
- PM 12/2025 s platností od 1. 11. 2025
 - vyjasněné kompetence, poslání ÚKR a procesy
 - 15 členů ÚKR + zůstává možnost zvát konkrétní zasedání hosty
 - k ÚKR vznikne také expertní skupina/skupiny
- bude svoláno ustavující jednání

DISKUSE

T. Řehák: nesouhlasí s redukcí počtu členů.

G. Jarkulišová: chybí adekvátní zastoupení menších knihoven.

M. Fojtík: KI jako koordinátor expertních skupin

V. Šubrt: bude ÚKR jako připomínkové místo k legislativně? **M. Fojtík** odpovídá, že i toto je jeden z cílů, aby tak bylo.

M. Lhoták: je členství v ÚKR svázána s funkcí? **M. Fojtík:** ano, bylo vybíráno na základě funkce a také podle zastoupení různých typů knihoven.

T. Řehák: navrhuje 1. stálá expertní skupina (současní členové, kteří nejsou součástí nového složení) a 2. expertní skupina k naplňování Koncepce

3. Příprava zprávy pro NKÚ o plnění Koncepce rozvoje knihoven - Michal Fojtík [prezentace]

- do 31/12/2025 musí být vypořádány připomínky z kontroly NKÚ, bude se zpracovávat v listopadu
- ke všem bodům doplnit jak a kdy bylo splněno nebo proč se neplní
- problematické zůstávají 100% dotace, resp. od roku 2025 není možné 100% získat, ale stále jsou v řešení důsledky udělování v minulých letech (dle nálezů NKÚ)
- ve zprávě přiznat nesplnitelné body
- termín do **31/10/2025**

DISKUSE

M. Lhoták: máme k dispozici připomínky, abychom na ně mohli reagovat? **M. Fojtík** dá k dispozici

M. Lhoták: Koncepce musí být takto přesahující i s nesplnitelnými body, abychom na ni mohli v dalších dokumentech i při jednáních odkazovat. V příštím roce by měla začít jednání o nové koncepci

R. Kodetová: Koncepce je důležitý nástroj pro komunikaci i ke zřizovatelům a pro advokaci

V. Richter: z Koncepce se dále tvoří dokumenty na krajské a regionální úrovni, vždy se hodí mít centrální dokument, na který lze odkazovat. Díky Konceptu se povedlo nastavit priority některých evropských dotací či investičních programů např. v souvislosti s výstavbou a rekonstrukcí knihoven.

V. Richter připraví dotazník na sběr dat ke spolupráci knihoven a škol za roky 2022-2024.

4. Diskuse k návrhu Doporučení ÚKR pro poskytování bezplatných e-výpůjček ve veřejných knihovnách – Vít Richter

- nutné držet zásadu bezplatnosti, ale zároveň vést debatu ze zřizovateli ohledně rozpočtu na akvizici

DISKUSE

T. Řehák: není vhodné otevírat pandorinu skříňku a vybírat za e-výpůjčky peníze, podle ROI jsou náklady na fyzickou a e-výpůjčku téměř totožné (cca 50 Kč), je to stejná služba jinou cestou. Ale dává smysl mít nějaké limity.

G. Jarkulišová: na začátku zavedení e-výpůjček samozřejmě byl skokový nárůst, ale v posledních dvou letech se to stabilizovalo i vlivem rozšíření e-služeb v regionu, máme limit 3 e-knihy + 3 e-audioknihy. Musíme uživatele seznámit s novou logikou půjčování → postupně, nikoliv celý balík najednou.

R. Hájek: licenční politika Palmknih vede k tomu, že knihovny nad službou nemají plnou kontrolu. A vzdálená registrace např. přes BankID vede k "e-výpůjčkové" turistice. Pomohla by změna systému "kniha jako kniha" bez ohledu na její nosič → jedna (e-)kniha = jeden uživatel.

R. Kodetová: e-knihy nám řeší problém multiplikátů, není nutné kupovat tolik např. bestsellerů

V. Richter: měl jednání s V. Štěchem (Palmknihy), chystají úpravu pro regionální systémy s cílem většího pokrytí území a tím pádem rozložení poptávky. Problém je také rozdílná politika Palmknih a BookPortu, pro knihovny je důležitá předvídatelnost nákladů.

L. Maixnerová: SČKN apelují, aby tyto služby vůbec v knihovnách nebyly.

R. Kodetová: v Pardubickém kraji nakupujeme e-knihy v rámci RF i kvůli kumulaci slev a pak se to rozpočítává jednotlivým knihovnám. Palmknihy posílají měsíční vyúčtování, ze kterého lze predikovat zájem v dalších měsících.

T. Řehák: L. Nagy ve svém [článku](#) má v jistých ohledech pravdu - knihovna nemá být konkurencí běžného knižního trhu, tzn. že by novinky/bestsellery nemusely být dostupné hned, ale s nějakou prodlevou (jako ústupek nakladatelům).

G. Jarkulišová: To by ale znamenalo změnu služeb a rozpor se Standardem pro dobrý knihovní fond.

V. Richter: knihkupec/nakladatel nemůže ovlivňovat akviziční politiku knihoven.

Zpátky k Doporučení → není to závazné, ale musíme to dobře komunikovat s knihovnami i jejich zřizovateli, ke zvážení je i úprava Standardů směrem k e-výpůjčkám.

T. Řehák: nastavení limitů je dobrý způsob regulace → nepřenášet zátěž (platby) na uživatele.

P. Žabička: dávalo by smysl nějaké konsorcium po vzoru CzechELib, aby měly knihovny lepší vyjednávací pozici?

V. Šubrt: vyjednávací pozice knihoven nemusí být úplně špatná s ohledem na objem peněz, které do toho knihovny sypou.

HLASOVÁNÍ: **Doporučení bylo jednomyslně přijato.**

Viz příloha nebo na: https://2068755e50.cbault-cdnwnd.com/67bd2728db0b5c8a6f88109d50862d9a/200000351-2a1cf2a1d1/Doporučení_UKR_Evypujcky_2025_10_20.pdf

Zapsala:

Mgr. Michaela Mrázová

Schválil:

PhDr. Vít Richter, předseda ÚKR

2.11. 2025

Doporučení Ústřední knihovnické rady ČR pro poskytování bezplatných e-výpůjček ve veřejných knihovnách

Datum vydání: 20. října 2025

Vydavatel: Ústřední knihovnická rada České republiky (ÚKR ČR)

Doporučení

Ústřední knihovnická rada ČR doporučuje, aby veřejné knihovny v České republice poskytovaly službu elektronického půjčování e-knih, audioknih a dalších elektronických dokumentů (dále jen e-půjčování, e-výpůjčka)¹ bezplatně pro všechny registrované uživatele.

Zdůvodnění doporučení

1. **Princip knihovního zákona:** Knihovní zákon (Zákon č. 257/2001 Sb.) stanovuje, že základní knihovnické služby, včetně půjčování knih, mají být poskytovány bezplatně. Online šířené e-knihy a audioknihy jsou moderní službou zpřístupnění informačních zdrojů, a proto by měly spadat pod stejný princip bezplatného přístupu, který platí pro půjčování tradičního knihovního fondu. Zpoplatnění e-výpůjček by vytvořilo nerovnost mezi uživateli tištěných a elektronických zdrojů.
2. **Sociální a kulturní přínos:** Bezplatné e-výpůjčky umožňují přístup ke vzdělávání a kultuře široké veřejnosti, včetně znevýhodněných skupin (např. seniorům, osobám se zdravotním omezením nebo obyvatelům odlehlých oblastí). Tato služba je dostupná bez ohledu na provozní dobu knihovny a nevyžaduje fyzickou návštěvu knihovny, což zvyšuje její atraktivitu a využitelnost. Zvyšování dostupnosti a přístupnosti kultury je jedním z hlavních cílů Státní kulturní politiky 2021-2025.
3. **Podpora čtenářství:** Bezplatné e-výpůjčky mohou zvýšit zájem o čtení, zejména u mladší generace, která preferuje digitální formáty. Studie ukazují, že dostupnost e-knih v knihovnách zvyšuje povědomí o knižních novinkách a může vést také k vyšším prodejům tištěných knih.

¹ Definice

EBLIDA:

E-výpůjčka, elektronická výpůjčka:

E-výpůjčka je online zpřístupnění digitálního dokumentu (např. e-kniha, audiokniha apod.) k užívání na omezenou dobu, a to bez přímého či nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu. Probíhá buď tak, že má uživatel po stanovený čas umožněn přístup k dílu, po jehož uplynutí je přístup automaticky zablokován, nebo tak, že si uživatel stáhne do počítače či čtecího zařízení časově omezenou verzi díla, která se po vypršení předem určené lhůty sama zneprístupní.

TDKIV:

E-výpůjčka, elektronická výpůjčka:

Poskytnutí časově omezeného přístupu k elektronickému dokumentu uživateli prostřednictvím online služby knihovny.

Elektronický dokument, digitální dokument

Dokument, který se od tištěných typů dokumentů odlišuje nikoliv obsahovými, ale formálními vlastnostmi, zejména digitálním způsobem záznamu informací a z něho vyplývající větší nezávislostí a oddělitelností obsahu dokumentu od nosiče dat. Digitální uložení informace umožňuje aplikaci operativnějších individuálních metod práce s informacemi (vyhledávání, změny). Pro účely bibliografického popisu elektronických zdrojů se termínem elektronický dokument označuje zdroj, který obsahuje převážně textová data.

4. **Ekonomická efektivita:** Ačkoli nákup licencí na půjčování e-knihy představuje počáteční investici, dlouhodobě může snižovat náklady na nákup, skladování, opravy a fyzickou správu tradičního knihovního fondu. Z dlouhodobého hlediska je vhodné, aby knihovna optimalizovala svou akviziční politiku s ohledem na různé formy půjčování a formáty dokumentů.

Opatření na podporu bezplatného e-půjčování

V roce 2024 nabízelo e-půjčování 324 knihoven provozovaných obcí a kraji (tj. 6 % z celkového počtu knihoven), z celkového počtu absenčních výpůjček (20 589 684) tvořily e-výpůjčky 2 % (405 767 e-výpůjček). Těchto 324 knihoven nabízí služby 59 % obyvatel ČR a je v nich zaregistrováno 68 % uživatelů z celkového počtu registrovaných uživatelů ve veřejných knihovnách v roce 2024. Zájem o e-půjčování z hlediska veřejnosti pomalu stoupá. Pokud knihovna v místě nenabízí e-půjčování, uživatelé se proto obracejí na větší knihovny, které tuto službu nabízejí. Současně probíhá přesun uživatelů od knihoven, které zpoplatňují e-půjčování k těm, které tuto službu poskytují bezplatně. V obou případech dochází k výraznému finančnímu zatížení omezené skupiny knihoven.

Licenční politika dodavatelů je velmi rozdílná, v řadě případů i restriktivní a neumožňuje optimalizaci e-půjčování.

- a. Ministerstvo kultury podporuje zahájení e-půjčování formou dotace z dotačního programu VISK. Cílem je, aby co nejvíce knihoven nabízelo službu e-půjčování.
- b. Knihovny žádají své provozovatele a zřizovatele o navýšení rozpočtu na nákup knihovních fondů a elektronických informačních zdrojů s cílem zpřístupnit uživatelům novou službu e-půjčování.
- c. Krajské knihovny a knihovny pověřené výkonem regionálních funkcí mohou zvážit podporu nákupu licencí na e-půjčování z finančních prostředků na zajištění regionálních funkcí a z tohoto hlediska optimalizovat nákup do výměnných fondů. Efektivní cestou může být nákup licencí pro celý regionální automatizovaný systém tak, že je dohodnuto reciproční spolufinancování zúčastněných knihoven.
- d. Národní knihovna ČR jedná se zástupci nakladatelů a distributorů s cílem zjednodušit licenční podmínky pro e-půjčování, zajistit předvídatelnost výdajů na zajištění e-výpůjček a dosažení přijatelných cen.
- e. Perspektivním řešením je novelizace autorského zákona (Zákon č. 121/2000 Sb.) tak, aby bylo umožněno knihovnám získat všechny e-dokumenty dostupné na knižním trhu a nakládat s nimi stejným způsobem jako s tištěnými knihami a dalšími dokumenty (1 uživatel = 1 e-kniha/audiokniha půjčená na omezenou výpůjční dobu), což by usnadnilo bezplatné poskytování e-výpůjček². Kromě toho by bylo možné uzavírat licenční smlouvy s jinými podmínkami, například 1 e-kniha půjčená současně více uživatelům.
- f. Knihovny nabízí uživatelům přístup k bezplatnému stahování a zobrazování digitálních knih a periodik, tj. přístup k e-knihovně Městské knihovny v Praze, využívání děl nedostupných na trhu prostřednictvím portálu KNIHOVNY.CZ a České digitální knihovny.

² Výpůjčku elektronické knihy (e-book) lze za určitých podmínek postavit na roveň výpůjčce tradiční knihy. Soudní dvůr Evropské unie, TISKOVÁ ZPRÁVA č. 123/16. Dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/docs/legislativa/soudni-dvur-eu-tiskova-zprava-c.-123-16>